

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion, Sive Manuale Confessariorvm Et Poenitentivm

Azpilcueta, Martín de

Antverpiæ, 1625

Ivris Qvorvmdam Vocabvlorvm, Qvæ In Hoc Doctoris Navarri Manuali se
offerunt Lectori, brevis explicatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41661

IURIS QUORVMDAM
VOCABVLORVM, QUÆ IN
HOC DOCTORIS NAVARRI

*Manuali se offerunt Lectori, brevis
explicatio.*

PRÆLVDIO VII. Numero 6. *Qua diuidit
stipulationem, &c.* Stipulatio est firma
verborum conceptio, qua quis aliquid
se facturum, dicturumve promittit alteri,
super hoc ipsum interroganti. Verbi
gratia, interroganti, Promittisne te mihi
daturum 20. aureos nummos? alter res-
pondebat, Promitto; alioquin non erat
rata promissio. Porro Stipulationem Iurisperiti varie di-
uidunt: sed ista, qua Stipulationum alia in dando, alia in fa-
ciendo consistunt, sumitur à causa materiali. Nihil enim est
aliud, circa quod versetur Stipulatio velut materiam, præter-
quam aut datio rerum, aut præstatio factorum.

CAPITE IX. Numero 6. *Cuius rei exemplum.* Satis obscure pro-
ponitur istud exemplum hoc loco: sed clarius ab eodem Na-
uarrro in C. Placuit de Pœnit. dist. 6. num. 105. his verbis ex-
plicatur. *Sunt duo sacerdotes, quorum alter est meus Parochus, alter
vero (alienus, sed) Parocho (meo) satis vel fama, vel consuetudine
notus, & ita est illi affectus (meus Parochus) vt tantum vel plus ei
placeat, saltem tacite, vt illi alieno confitear quam sibi. Ergo si ego
tali (alieno) confessus fuero, tenebit confessio, non propter ratificatio-
nem futuram, sed presentem.* Quæ parenthesi includuntur, addi-
dimus ad maiorem perspicuitatem.

CAPITE XII. Numero 10. *Nec actionem de dolo.* Actio de dolo
competit mihi, quando damnum dolo malo à quouis est
mihi datum; vel si quis aduersus me versetur dolose consu-
lendo, vel malitiose negotia mea administrando, nec super-
est aliqua ciuilibs actio qua possim experiri. Hæc autem actio
non datur, nisi damnum duos aureos excedat, vt aiunt Iurif-
consulti. Vnde Nauarrus hic dicit, ob exiguum furtum actio-
nem de dolo non dari.

YYY

EODEM

EODEM CAP. Numero 25. Quoniam omne votum tacitè, vel expressè Votum omne Deo fieri tacitè, vel expressè, ita intelligendum est, si omne votum ad patriæ cultum pertinere arbitremur. Sed si votum ad religionis cultum pertinere asseramus, etiam proprie vota Sanctis fieri non est absurdum, vt in lib. 3. de cultu Sanctorum ca. 9. probat Cardinalis Bellarminus, quem tu vide.

IBIDEM Numer. 70. Ex rebus castrensibus. Quod hic res castrenses vocat, inferius cap. 17. numer. 141. & seqq. peculium castrense, vel quasi castrense nominat, quæ vox in iure satis vsitata est. Quid autem sit peculium castrense, & quid peculium quasi castrense, inferius loco citato explicabitur.

CAPITULUM XVII. Numero 8. Tenetur emptori de euictione. Euictio est eius rei, quam aduersarius legitimo iure acquisierat, per iudicem recuperatio. Quare si emptori aliquis rem venditam per iudicis sententiam abstulerit, venditor etiam bonæ fidei tenetur emptori de euictione, id est, tenetur præstare rem venditam, & emptorem ab omni damno immunem reddere. Vnde actionem de euictione habet emptor in venditorem bonæ fidei, à qua hic liberatur cedendo emptori actionem de euictione, quam ipse venditor secundus aduersus venditorem primum habet, & qua secundus venditor dicitur factus locupletior, eo quod acquisiuit ius euictionis, quod antea non habebat.

EODEM CAP. Numero 17. Et tabernarius, & institor tabernæ. Tabernarios etiam Cicero accepit pro eis, qui negotiationes in tabernis exercent. Nam licet tabernæ nomine veniat omne aptum ad habitandum ædificium l. taberna. ff. de verb. signif. proprie tamen taberna dicitur locus ædificio tectus, in quo & merces vendi, & opera quæcumque fabricari solent. Institor autem appellatur, qui negotio gerendo instat, siue tabernæ, siue alicui alij negotiationi sit præpositus. Exerctor autem ab Institore in hoc tantum differt, quod hic terrestri negotiationi, ille maritimæ sit præpositus.

IBIDEM. Numero 31. Condictio sine causa. Condictio semper est dicta actio in personam. Condictio vero sine causa competit, quando aliquid primo est ex iusta causa apud alterum, sed postea per aliquem effectum esse non debet. Conditio vero indebiti competit ei, qui per errorem indebitam pecuniam soluit alicui, credens se illi teneri cum non teneatur: vel cum à procuratore suo soluta esset, ignorante ipso. Vendicatio rei est in rem actio, quæ & designanda est, & vtrum tota an pars, & quota peratur, expressim dicendum est.

CAP. XVII. Numero 69. Et acquiritur aliqua actio, vel officium Iudicis. Duplex officium Iudicis Iurisconsulti agnoscunt;

eunt; Mercenarium, & Nobile. Illud est, quod legum formulis & actionibus inseruit, id est, quod nihil aliud potest statuere, quam quod legibus prescribitur statuendum in actione proposita, cuius propriam naturam sequi Iudex tenetur. Hoc officium insinuat Nauarrus his verbis: *Et acquiritur aliqua actio.* Nam cui est in rem aliquam actio, ille Iudicis officium implorat Mercenarium, & Iudex ex legum, & iudiciorum formulis iudicare tenetur. Officium autem Nobile est, quo potest Iudex, propter maiorem sibi concessam potestatem, extra formulas actionum, id est, extraordinario iudicio, vel sine actione à iure proposita, quod equum videbitur extra ordinem statuere. Et hoc officium Iudicis Nobile, seu Extraordinarium, illud est quod hic absolute *Officium Iudicis* appellatur.

CAPITE XVII. Numero 79. *Debitor in genere, non liberatur speciei peremptione.* Genus & Speciem Iurisconsulti aliter sumunt quam Dialectici: nam Iurisconsultorum Genus est Species Dialecticorum, videlicet, homo, famulus, vestis, amphora vini; illorum autem Species, Dialecticis est Individuum, vt Ticius, hæc vestis, &c. Debitor ergo in genere non liberatur speciei peremptione, id est, qui rem aliquam debet in specie, puta hominem, vestem, &c. semper manet ad soluendum, etiamsi res ipsa singularis, quam ille iam ad soluendum paratam, & destinatam habebat, sibi perierit.

CAPITE XVII. Numero 106. *Aut est ei bonis interdictum.* Bonis interdicti dicitur, cui administratio suorum bonorum prohibita est, eo quod neque modum, neque finem expensarum faceret.

CAPITE XVII. Numero 113. *Obligatio gratitudinis, quam antidoralem appellant:* Antidorum vox Græca est, idem significans quod remuneratio, seu doni redditio. Obligatio autem antidoralis est, quæ ex naturali principio oritur, nempe, vt beneficienti beneficiamus. Hæc autem non parit actionem, quoniam non licet vocare aliquem in ius simpliciter, eo quod beneficium ab alio sibi collatum non compensauerit. Petere autem, apud Iurisconsultos pro simplici interpellatione sumitur. Itaque hæc obligatio non parit ius petendi, quoniam non licet etiam priuatim, pro beneficio benefactorem interpellare.

CAPITE XVII. Numero 141. *Aut peculiorum filij.* Peculium dumtaxat est eorum, qui in aliena sunt potestate, vnde paterfamilias habere non potest, quemadmodum nec seruus, bona. Est autem peculium quod filius seruusue, permissu Patris aut Domini, separatim à rationibus paternis domesticisque habet, deducto inde, si quid Patri Dominoue debetur; quasi pusillum patrimonium, vel pusilla pecunia. Eius

Y y z

nia. Eius hic quatuor species Nauarrus numerat: sed à Glossa in rubrica, ff de peculio, octo numerantur, quibus & Nauarrus in 1. lib. de Regul. numero 14. addit nonum: nempe, monasticum, ex C. Monachi de statu Monach.

EODEM CAP. Numer. 143. *Cum in bonis fratris sui.* Sic emendamus ex Authentica quæ sic habet: *Item hereditas fratris sororisve, ad quam vna cum patre admittitur; & non vt antea legebatur, Et cum in bonis filij sui cum fratre succedit.* Definitioni autem peculij profectitij, quæ numero 144. subiungitur, illud atextendum videtur: & concedi ita solet à patre filio, vt is in eius potestate adhuc situs, administrandorum bonorum, & negociandi exerceat industriam.

EODEM CAP. Num. 170. *Pro derelicta autem* De his, quæ pro derelictis habentur, est titulus in iure, & sæpe eorum iura meminerunt. Pro derelictis autem habentur illa, quæ Dominus ea mente abijcit, vt in numero rerum suarum esse nolit, nec eorum Dominium ad se pertinere velit.

CAPITE XVII. Numero 174. *Dominium autem directum.* Dominium dicitur facultas, qua possumus in aliqua re quippiam, sicut potestas in seruorum persona dicitur Dominium. Hoc autem Dominium in solidum, apud plures esse iura non permittunt, l. Si non certo §. si vt duobus ff commodati. Cum tamen accidit, vt quis in rem aliquam ius quoddam semiplenum habeat, quia videlicet proprietatis rei sine vsufructu ad eum pertineat, is dicitur à recentioribus habere directum Dominium, quia illi competit actio in rem directa: cum vero quis rei vsufructum sine proprietate possidet, Dominium vtile habere dicitur, quia illi actio in rem utilis competit.

CAPITE XVII. Numero 192. *In emphyteusim temporariam.* Quoniam de emphyteusi, & emphyteuta sæpe Nauarrus meminit, non alienum erit breuiter hic vocem hanc explicare. Emphyteusis Græca vox est ab ἐμψυτεύω, id est, infero deducta, & tunc fuit inuenta, cum agri magna ex parte ob Barbarorum incursionem inculti remanebant. Tunc enim institutum est vt illi agri in perpetuum, vel certe in longissimum tempus ea lege locarentur, vt quamdiu merces solueretur, tamdiu, vel certe vsque ad longissimum illud tempus retinerentur. Est ergo Emphyteusis genus locationis, qua inculti ac deserti agri, colono alicui ea lege in perpetuum, vel ad longum tempus locantur, vt quamdiu præstituta merces soluitur, nunquam ad Dominum reuertantur, & nisi quid aliud interuenerit, totius rei interitus ad Dominum pertinet, partis vero ad ipsam colonum.

CAPITE XVII. Numero 202. *Superindicta extraordinaria.* Superindictum munus extraordinarium, est vltra debitam & solitam collationem indictum, lib. 10. C. de indictionibus,

& eodem lib. C. de superindict. Hoc autem tributi sublatum erat à Cæsaribus, quod speciem quandam tyrannidis referret, vt notatur in legibus supradictis.

CAP. XVII. Num. 208. In pecunia traiectitia. Pecunia traiectitia, quæ & nautica dicitur, & maritima, illa est quæ periculo creditoris in nauē recepta, traiecienda cōmittitur, & trans mare vehitur, quæ si eadem loco consumatur, non erit traiectitia.

EODEM CAPITE, Numero 217. Cum pacto legis commissoria. Lex commissoria est pactum in pura venditione, ea conditione factum, vt si ad præstitutum diem pecunia soluta non sit, res vendita sit inempta: in pignoribus autem, vt si finito tempore non soluatur debitum, res sit vendita. Hoc pactum legis commissoriae in emptionibus probatum est, at in pignorum constitutione reprobarum vt impium. l. fin. de pactis pignorum, & de lege commissoria in pignoribus rescindenda, C. lib. 8.

IBI DEM Numero 238. Vt pacto nudo tollatur. Et si pacta nuda varie Iurisconsulti explicant, satis tamen est hic intelligere, Pactum nudum esse simplicem conventionem. Actio igitur iniuriarum pacto nudo tollitur, quia si inter iniuria affectum, & eum qui affecit fiat conuentio, nunquam eam rem in iudicium adducendam, sufficit. Quod subijcitur deinde, *Quod non videtur tam querere, &c.* hunc sensum habet. Cui iniuria ob mutuum remittitur, ex ea re ditior, & locupletior non euadit, quod tamen Cap. Quoniam, ad faciendam usurariam prauitate putat esse necessariū, sed se liberat à damno pœnæ, quæ ei erat in iniuriæ compensationem infligēda.

CAP. XVII. Numero 267. Ante excussionem principalium. Executere aliquem in iure, est facultates eius discutere, & inquirere an sit soluendo. Vnde excussio principalium, est diligens inquisitio ac detentio bonorum, quæ usurarij habent, per iudicem, vsque ad vltimum quasi quadrantem facta, vt ea soluantur quæ per vsuras contraxerunt.

CAP. XVII. Numero 284. Inducendo præsumptionem iuris, & de iure. Præsumptio apud Iuris Ciuilis Doctores est sentētia præsumpta, præueniens rei dubiæ veram cognitionem, antequam de ea liquido constet. Est ea duplex, alia iuris tantum, alia iuris, & de iure simul. Iuris tantum est, quando ius in aliquo facto certum aliquid præsumit, sed pro præsumptione non firmat aut statuit pro ea. Iuris autē, & de iure simul est, quando ius certum aliquid præsumit, & ultra præsumptionem illud firmat, & de eo statuit.

CAP. XVII. Num. 294. Quia licet contractus nominati. Contractus nominati dicuntur, quibus certum nomen linguæ Latinæ consuetudo imposuit, vt venditio, emptio, locatio, conductio, & huiusmodi. In nominati sunt, quibus ex consuetudine linguæ Latinæ nullum est nomen proprium impositū,

idque quod vnius nominis negotium tantum non tractent, sed ad multa vnica appellatione extendantur, nulla data, vel prodita vulgari, vel singulari pro iudicio actione. Horum in-nominatorum contractuum quatuor sunt species. Do vt des. Do vt facias. Facio vt des. Facio vt facias.

CAPITE XVIII. Numero 7. Actori actio detur. Cui aliquid metu aut dolo promissum est, rem quidem sibi promissam iudicio persequi licet, sed reus vti exceptione etiam potest, qua se à promissione præstanda liberat. Est enim exceptio in iure exclusio, quæ interponi actioni cuiusque rei solet, ad excludendum quod in intentionem condemnationemve deductum est. Hæc autem exceptio vocatur, vel doli mali, vel metus causa.

CAP. XVIII. Numer. 35. Libellam famosum. Libellus famosus est charta prolecta, quæ habet in se criminationes contra quempiam, probitatis laude alioqui insignem virum. Ex-tat de famosis libellis Titulus 36. libri 9. Cod.

CAP. XX. Num. 16. Contra ministrum mixtum vsurarij. Nusquam, quod recordor, meminit Nauarrus in hoc opere ministri mixti, sed bene nudi. Cumque iuxta Bartolum minister nudus dicatur, qui facit aliquid iussus à Domino, nullum ex gesto negotio commodum percipiens, an erit minister mixtus vsurarij, qui partim in Domini, partim in sui vtilitatem pecuniam ad vsuram dedit?

CAP. XXI. Num. 64. Implementum conditionis non retrahitur ad tempus dispositionis. Clarius sic dixeris. Condicio non intelligitur impleta eo tempore quo dispositio facta est, etiam e-uenerit, vt postea alio tempore conditio impleatur.

CAP. XXIII. Numero 55. Quousque contrarium à S. S. Apostolica. Maximi momenti est hæc questio, & commentarius Nauarri in Cap. fraternitas magna ex parte perijt. Legendus Cardinalis Bellarminus to. 2. contro. 2. gener. lib. 3. cap. 11.

CAPITE XXIII. Nume. 64. Pœnam commissi. Pœna commissi, seu delicti in iure dicitur, quæ debetur ob aliquid quod factum, aut non factum est.

CAP. XXIII. Numero 65. In foro conscientie laudemium. Est laudemium (quod alij laudimium, alij laudeminium dicunt) quinquagesima pars pretij venditionis, quam emphyteuta soluit Domino emphyteusis potestate ei facta vendendi emphyteusim cuiuscumque voluerit.

CAP. XXIII. Num. 97. Vel licitator. Licitator is est, qui in auctione publica pro re venali pretium offert. At hoc loco pro eo sumitur, qui rem venalem per urbem circumfert, vt iussu Domini eam pretio à Domino constituto distrahat.

CAP. XXIII. Num. 100. Quod habet per regressum, &c. Is ad beneficium habet ius regressus, qui beneficium quod ha-
buit

buit ea conditione alteri resignavit, vt si hic ante resignantē moreretur, beneficium regrederetur ad resignantem. Ius vero accessus habet ille, cui adhuc puero beneficium est collatum, & ob ætatis inidoneitatem alteri confertur ea conditione, vt cum puer adoleuerit, & idoneus ad habendum beneficium fuerit, possit ad illud promoueri & accedere. Ceterum hi regressus & accessus merito sublati sunt per Tridenti. Concil. sess. 25. cap. 7. in decreto de reformatione.

CAP. XXIII. Num. 104. *Post intimationem executorialium.* Littere executoriales sunt: Pontificis Max. scripta, quibus mandat Ordinarijs, vel alijs, vt id quod antea ab ipso prescriptum fuerat, exequantur.

CAP. XXV. Numero 13. *Procedendo sine libello, &c.* Libellus est scriptum continens nomen Actoris, & Rei, Rem quæ peritur, & Causam petendi. Vnde Hostiensis.

Quis, Quid, coram quo, quo iure petatur, & à quo, Recte compositus quisque libellus habet.

De libelli oblatione est titulus in iure Canonico 2. quæst. 8. per totam. Contestatio ius est eius rei, de qua controuertitur, apud iudicem ex vtraque parte facta narratio, testibus præsentibus.

CAP. XXV. Num. 31. *Non renunciata lite.* Tunc lis renunciata dicitur, cum Actor nihil iuris amplius se in foro prosequi velle contestatur.

CAP. XXV. Num. 47. *Ascendentes contra descendentes.* Ascendentes sunt hic propinquitate sanguinis iuncti, qui ex se ad quartum vsque gradum aliquos procrearunt, & descendentes illi sunt, qui ab his ad quartum vsque gradum sunt procreati. Pater ergo & Auus sunt Ascendentes, filius & nepos descendentes, vt patet in arbore consanguinitatis.

CAP. XXV. Num. 110. *Facultas postulandi.* Postulare, cum ad publica iudicia refertur, proprie significat petere à Prætoze, vt sibi liceat lege aliqua publicorum iudiciorum quempiam interrogare, vtrum in eam legem commiserit nec ne: vt si fateatur, ei lis estimetur; si neget, eius nomen inter reos referatur.

CAP. XXVII. Num. 13. *Sapit hæresim Anglicanam.* Hæresis Anglicana est, qua illi Principem politicum, siue sit vir, siue mulier, caput Ecclesie Anglicane tam in spiritualibus, quam in temporalibus profitentur & iurant, & Romanum Pontificem, Christi in terris Vicarium, iure diuino nullam in eorum insulam potestatem habere affirmant. Ortum habuit ab Hærico VIII. Rege.

CAP. XXVII. Num. 21. *Afferentem infamiam iuris.* Infamia duplex, vna Iuris, quæ aliquo iure, siue Pontificio, siue Civili incurritur: altera facti, quando quis absque iuris dispositione

inter

inter bonos & graues viros, per se opprobrio & ignominia notatur. Vide lib. 3. ff. tit. 2. de his qui notantur infamia, & lib. 2. C. tit. 12. ex quibus causis infamia irrogatur.

CAP. XXVII. Num. 122. *Vt intercedat grauamen spoliij.* Spoliare dicitur pro exuere bonis. lib. 24. ff. tit. 1. de donat. inter vir. & vxor. l. 1. vnde Spolia sunt bona iniuste per vim alicui detracta: & grauamen spoliij, est vis adhibita in spoliando alterum suis bonis.

CAP. XXVII. Num. 125. *Neque cum Conseruator.* Conseruator est iudex aliquis delegatus à Pont. Max. datus ad defendendum aliquem à manifestis iniurijs, iudiciali ordine non vtens, vt ait Ioan. Andreas: de quo Conseruatore solo hic agitur.

CAP. XXVII. Num. 137. *Sequestra poni.* Sequestrum species depositi est, quo rei alicuius possessio, de qua est lis & controuersia, vel ex partium consensu, vel Iudicis arbitrio apud alium collocatur, vt in tuto sit donec lis finiatur. Hæc autem impediunt, qui prohibet ne is, apud quem collocata sunt, ea colligat solo nata, infringunt, qui ea separata vi capiunt.

CAP. XXVII. Num. 212. *Cum condemnatione talionis.* Talio poenæ genus est, quo damnum illatum simili damno pētabatur: veluti si oculus eruatur ei, qui oculum excusserit alteri.

CAP. XXVII. Num. 250. *Sicuti etiam erro, & abigeus.* Erronem, pusillum fugitiuum vocant Iurisconsulti, & qui non ita fugit, vt non amplius reuertatur, sed frequenter sine causa vagatur, & temporibus in res nugatorias consumpris, serius ad Dominum reuertitur. Abigeus autem proprie est, qui pecora ex pascuis & armentis subtrahit, & quodammodo deprædatur.

CAP. XXVII. Num. 259. *Iudices quos vocant Chartularios.* Sic vocabantur qui habebant potestatem iudicandi illos, qui coram ipsis eligebant iudicari, & quos illi poterant eligere sine consensu priorum iudicum. Receptum enim est, licere cuique subijcere se, & submittere iurisdictioni non suæ, & renunciare proprio foro, si inde præiudicium non fiat generale alicui ordini, vel dignitati. Hos autem iudices, litigantes in charta aliqua ipsi scribebant.

CAP. XXVII. Num. 277. *Non potest absolueri cum reincidentia.* Confessarius qui ad certum tempus, vel actum, ab excommunicatione absolueret, cum reincidentia absolueret, eo quod transacto illo tempore, vel actu, ad quæ excommunicatio tollitur, rursus poenitens in excommunicationem incideret, quod hoc loco putatur absurdum.

FINIS.